

Slovenski GLASNIK.

Lepoznansko-podučen list.

Odgovorni vrednik in izdajatelj: **Anton Janežič.**

Št. 2.

V Celovcu 1. februarja 1863.

IX. zv.

Ukleti grajščak.

(Zložil Fr. Svetličič.)

Sred Ulake, planine nad zgornjo Vrhniko,
Je brdo silno strmo in vse zaraščeno;
Na njem je razvalina gradú nekdanjega,
Ki ga je kletve sila do tal razrušila.

Prebival v njem grajščak je brez žene in otrok,
Po risje trdosrčen in drzen krvolok,
Ki z ropa se vrnivši je v hramu mirno spal,
In se ni ne človeške, ne božje roke bal.

Nameni v grad samotni berač se neki dan,
Prihrope na dvorišče ves spehan in potán,
Beseda se mu trese, kolena se šibé,
Ko stopi pred stanico in prosi vbogajmé.

„Poberi se spred mene“, grajščak zadere se,
„Lenuh, ki nisi vreden, da zemlja nosi te;
Postopati v mladosti ti bilo je ljubó,
Sedaj pa trpi lakot, ki davi te zato.

Mar vidim, da mi strela poslopje vpepelí,
Da mi zaklad predragi pod zemljo ves spéri,
Ko da bi dotaknile se ga kedaj roké,
Če tudi mi živeti do sodnega je dné.“

„Gorje ti trinog!“ seže berač v besedo mu,
 In govori, da stresa zidovje se gradú,
 „Odvzet ti bo zaklad tvoj, al braniš ga al ne,
 Ker, vedi, ura tvoja iztekla se ti je.

Nebo pravično čulo je kletve tvoje glas,
 In bliža se osvete njegove strašni čas;
 Pred ko zaide solnce, razvilil se bo grad,
 In nesel te z višine z zakladom vred v prepad.

Spod sipčnega razmeta o zoru slednji dan
 Spremenjen v kačo studno izlezel boš na plan,
 In vlekel se na brdo po bregu sem ter tje,
 Da pomniš kletvo svojo do zvoljenega dne.“

Ko to izusti, urno v dolino se spusti,
 In stopa tako ročno, da se grajščak reži;
 Al zdajci, ko b. trenil, se potemni nebo,
 In mine ga režanje, ter gleda v zrak srpó.

Oblake črnosive vetrovi pripodé,
 In v gromonosnih kopah nad Ulako vrté;
 Če dalje bliže sliši bobnenje votlo se,
 Če dalje huje gora v korenu se majé.

Na enkrat se zabliška, da vzame skor mu vid,
 Udari strela močna, in razletí se zid;
 Porušen v šibre drobne se vdere ž njim vred grad,
 Kot mu berač pretíl je, po plazovo v prepad.

Na grobljo, ki prerašča jo mah že mnogo let,
 Še dan današnji hodi se studna kača gret;
 Kdor sreča jo, se vrne, pobegne mahoma,
 Da srce groze tesno mu komaj sopsti da.

Husarji na Polici.

(Spisal Fr. Erjavec.)

(Dalje.)

Drugi dan popoldne kar na enkrat vstane velik hrup po vasi. Otroci, ki so si igrali pri mlaki zunaj vasi, prihrumeli so z neznanim vpitjem v vas. „So že tukaj, so že tukaj“ kričé vsi na vse grlo in kmalo za njimi pripodí Močnikov Anžek v največem galopu svojo mavro, ki se je mirno pasla ob cesti. Otročja drhal vedno bolj narašča in vsi tekó kričé v dolnji konec. Na ta krik privrò ljudje iz vseh hiš na ulice ter gledajo proti kapelici, kjer se prevali cesta čez majhen klanec. Nobeden ni poprašal, kdo da pride, vsi so razumeli otročji vrišč.

Zdaj se prikažeta izza znamenja dva husarja, ki se pa nista tako drvila, kot unih šest na Nepotrebnikovem hlevu, ampak prav zložno sta jahala proti vasi, tudi nista imela golih sabelj, kar je ljudi precej potolažilo. Pod lipo, ki stoji pred cerkvijo v gornjem koncu, ustavita se ter poskačeta s konj; župan pa, ki je tudi slišal otroški krik, hiti v eni sapi k njima. En husar odpre svojo veliko rudečo listnico, vzame iz nje pismo z velicim pečatom ter ga podá županu. Med tem so pa pristopili tudi drugi možje in so čez županove rame ogledovali pismo, ktereга je župan prebračal na vse strani in zraven je z rokama pripovedoval husarjema, da ne zna brati in tudi ta dva sta z ramama migala.

„Kje je Matizelj? Zlodej vedi, kje ga pes drži! Pojdite ga iskat!“ reče župan fantalinom, ki so prišli počasi bliže. Kot blisk jo uderó fantje po vasi in „Matizelj! Matizelj!“ se je razlegalo na vse kraje. Matizelj je bil ta trenutek najimenitniša oseba v celi vasi. Med tem, ko so otroci iskali Matizeljna, ogledovali so ljudje, katerih se je čez dalje več zbiralo, na tenko husarja. Najbolj čudno se je zdelo vsem, da ta dva nimata rudečih hlač, ampak da sta vsa modra, kot plavica v pšenici; tudi se je ljudem dobro zdelo, da nista imela tako hudih brk, in Nepotrebnikova Polonica, ki je gledala izza vrtnega plota, je rekla, da ta dva nista na pol tako huda viditi, kot so uni na vratih. Da bi pa husarja predolgo zunaj ne čakala, in da bi znabiti ne bila nejevoljna, namigne jima župan z očmi in z rokama, naj gresta ž njim. Husarja primeta vsak svojega konja za uzdo in gresta peš za županom, ki zamišljeno ogleduje veliki pečat na pismu.

Otroci so prevpili vso vas, pogledali so v vse krčme, popraševali po vseh hišah, katerih se je navadno držal Matizelj. Ali vse zastonj! Matizeljna ni bilo nikjer, ravno danes, ko ga je bilo najbolj treba, je zginil. Pri zadnji hiši so še le izvedeli, da je šel z bližnjim mesarjem na „kozje brdo“ koštrunov kupovat. Župan je bil v veliki stiski, kaj če početi; pismo se vendar le mora prebrati. Napravi se, vzame pismo, pa gre z njim v grad, če tudi nerad.

Gospa mu rada prebere pismo, iz kterega se je zvedilo, da pride jutri 120 konjikov, za ktere mora vas pripraviti stanovanje in živež. Za ritmajstra in lajtnanta z dvema služabnikoma vred je bilo pripravljeno v gradu, druge je pa župan še tisto popoldne s prisežnimi možmi razdelil med vaščane, navadno v vsako hišo po dva, le kajzarji so bili prosti, zato so pa župan in še nekteri drugi premožniši kmetje vzeli po tri. Ta dva, ki sta prinesla pismo, ostala sta prec pri županu.

Drugo jutro okoli enajstih so se zaslišale trobente, in od znamenja se je valil prah kot siv oblak proti vasi; ne konjikov niti konj ni bilo viditi iz prahú, čule so se le trobente in peketanje konjskih kopit. Župan s svojima husarjema jim hiti naproti. Po dva in dva so jezdili v vas in so se postavili v red pred cerkvijo. Župan hitro pristopi z zeleno kapico v roci k ritmajstru in lajtnantu, ki sta poskakala s konj, in ju ponižno pozdravlja. Nista ga sicer razumela ali toliko sta vidila, da jima veli, naj gresta z njim. Župan ju pelje naravnost proti grajščini, in ko so zavili za cerkev, poskakali so tudi husarji raz konje in prisežni možje so jih jeli deliti po hišah. Skor vsak gospodar je prišel sam ter je vzel dva ali tri može, kolikor mu jih je bilo namenjenih in kmalo se je spraznil prostor pred cerkvijo. Ko je poldan zazvonilo, sedeli so že vsi pri polnih skledah.

Med potom si je župan od strani pogledoval oficirja. Oba sta bila mlada, ali vendar je bil med njima velik razloček. Ritmajster, ki je bil nekaj let stareji od lajtnanta, je bil lep mož; njegov sicer resni obraz je pokazoval neko dobrovoljnost in na prvi pogled se je ta mož prikupil županu; tudi njegov govor, da si tudi ga ni razumel, zdel se mu je prijeten in ljubeznjiv. Lajtnant je bil nekoliko večji od ritmajstra ali njegov podolgasti, mozolasti obraz je bil nekako prazen in vsem se je zdel županu bolj podoben velikemu fantalinu, kot jedrnemu možu. Na grajskih vratih je župan izročil gospoda hišini, ki jih je že pričakovala, in prec ju je peljala v pripravljene sobe. V gradu ni bilo razun hišine žive duše viditi, to se jima je čudno zdelo.

„Ali so gospòda doma?“ vpraša ritmajster hišino.

„Sama gospa so domá.“

„Prosim, naznanite jim, da sva prišla, in da bi jih rada pozdravila, brž ko se preoblečeva.“

„Prec jim hom povedala“, veli hišina, odpre gostém vrata in odide.

„Gospod lajtnant! ako se poprej preoblečete, pridite v mojo sobo; ako se jaz poprej, pridem k Vam.“

„Dobro gospod ritmajster.“

Vsaki je imel dve sobi. Sobe so bile prav prijazne, pohištvo je bilo sicer precej starinsko, ali vendar čedno in v najlepšem redu. Ritmajster je bil poprej gotov in stopi v lajtnantovo sobo.

„Dragi gospod ritmajster! meni se vse tako dozdeva, da smo prišli v pravo puščavo.“

„Kolikor sem mogel s pota viditi, okolica je prav prijazna.“

„Jaz nisem bil in nikoli ne bom prijatelj idilичnega življenja. Ako nimam družine, umrl bi v raju od dolgega časa.“

„Nikar se ne pre naglite, saj razun hišine še nikogar ne poznate. Bog vé, kako veselje vas čaka.“

„Mogoče, ali meni nekaj pravi, da se bomo dolgočasili, kot po navadi na deželi.“

„Kar se mene tiče, moram reči, da sem do zdaj še malo dolgega časa vžil. Jaz mislim, da si je človek sam kriv, ako se dolgočasi.“

„A da! ne zamerite!“ namuza se nekako zaničljivo lajtnant, „skor bi bil pozabil, da ste filozof.“

„Ako se pravi to filozof biti: ne ravno v sebi iskati središča, okoli kterega bi se imel vrteti ves svet, ampak le kot človek živeti med ljudmi, potem sem filozof.“

Lajtnantovo dolgo lice se je pri teh besedah še bolj podaljšalo, rekel pa ni nič.

„Gospod ritmajster!“ jaz sem pripravljen. Ako hočete, greva se poklonit gospej.“

Ko sta stopila na mostovž, stala je tu že hišina in jima je pokazala na velika vrata. V veliki sobi je sedela pri gornjem oknu gospa v prosti domači obleki s pletenjem v rokah. Ko se vrata odpró, položi delo iz rok, ustane in jima gre nekoliko korakov naproti.

„Milostiva gospa!“ spregovori ritmajster, „osoda naji je pripeljala pod vašo streho in prisiljena sva nekoliko časa uživati Vašo gostoljubnost. Vemo, da Vam bo to naklonilo marsikako sitnost, ali jaz in tudi moj prijatelj iskreno želiva, da bi Vas, kolikor mogoče, najmenj nadlegovala, in prosila bi Vas, da bi zavoljo naju ne premenili najmanjše stvarice v svojem navadnem življenju. Jaz sem ritmajster Mokošinyi in tu Vam predstavljam barona Banfya, lajtnanta v mojem eskadronu.“

Gospej se je dopadla cela ritmajstrova podoba, posebno ji je bil všeč njegov krepki ali vendar mili glas in še bolj njegova neprisiljena uljudnost.

Gospa jima ponudi sedeže rekoč: „Da ste mi srčno pozdravljeni v moji hiši, ali prec zdaj moram prositi gospoda, da hota imela z

nami potrpljenje, in mnogo potrpljenja, ako ne bo vse tako, kakor bi moralo biti. Mi živimo tukaj tako rekoč odločeni od izobraženega sveta, posebno tako odlični gostje ne zahajajo po gostem k nam. Posebno se že naprej bojim, da se bosta gospoda pri nas dolgočasila, ker sta bolj vajena hrupnega življenja v mestih.

Lajtnantu se je zmrčilo lice, in kot blisk je neka nevolja prešinila njegov prazni obraz, kot bi hotel reči: „To sem si mislil!“ in pri tem se je zaničljivo ozrl po starinskem pohištvu. Gospej ta pogled ni ušel, ali kot bi ne bila ničesar opazila, nadaljuje: „Če bi gospoda v svojih sobah znabiti kake stvari pogrešala, prosim vaju, da bi mi naravnost povedala.“

„Milostiva gospa!“ veli na to lajtnant, „ne pozabite, da smo vojaki, in vojak mora vse poskusiti.“

Pri teh besedah je gospo oblila lahka rudečica; ritmajster je zapazil, da so jo zbudle lajtnantove nepremišljene besede, torej hitro pristavi:

„Res vojaki smo, in ravno vojak, ki je skusil težave in nadloge svojega stanu v sovražnikovi deželi, pravim ravno vojak toliko bolj spozná in vé ceniti prijazno gostoljubnost.“

Hišina napové zdaj kosilo in vsi trije stopijo zraven v veliko prostorno sobano. Dolga miza sred izbe je bila pa le za tri ljudi pogrnjena, kar je oba osupnilo.

„Gotovo že dolgo niste imeli vojakov v vasi in v gradu?“ popraša lajtnant.

„Res dolgo ne, jaz sem v tej hiši rojena, pa jih ne pomnim.“

„Tedaj smo mi prvi?“

„Da, odkar jaz gospodinim ste prvi!“

„Tedaj toliko bolj nadležni!“ pristavi ritmajster.

„Ne govorite tû od nadležnosti, le prosim Vas, da našo slabo postrežbo za ljubo vzamete.“

„Jaz sem z dušo in s telesom vojak“, nadaljuje ritmajster, „in če bi mi moglo kaj kaliti veselja do mojega stanu, kalila bi mi ga misel na našo nestalnost. Danes si tû, jutri si tam. Ko so se v enem kraju ljudje človeka privadili, ko je človek priljubil ljudi — mora iti dalje in zapustiti najboljše prijatle.“

„Človek bi po tem sodil, da sta s težkim srcem zapustila svojo poprejšno mesto“, reče gospa.

„Ne mogel bi reči, da me je kaj posebnega vezalo nazaj, bili smo ondi le kratek čas in sploh nisem poseben prijatelj mestnega življenja.“

„Mene pa ravno veseli vedna sprememba. Danes v mestu v družbi veselih prijateljev, jutri pa spet v pusti samoti, kakor osoda nanese“, spregovori spet lajtnant.

„Samo mislim, da pred ko ste iz take samote, bolj se vam zdi“, šali se gospa.

„Ne bom tajil, da je res. Tudi sem že od mladosti vajen na večo in veselo družbo. Ljudje si tudi v tem niso enaki, kolikor glav, toliko misli.“

Ritmajster se je med tem zagledal v podobe, ki so visele na steni njemu nasproti. Prec je spoznal domačo gospo, akoravno je bila v podobi mnogo mlajša; gospod z dobrovoljnim obrazom na smeh, ki je visel zraven gospé, to je moral biti njen mož. Najbolj so ga pa mikale dve ženski doprsni podobi, posebno se mu je dopadla zala blondina z velikimi modrimi očmi. Kar očesa ni mogel odvrniti od nje, to je bila glava, kakor jih zna malati Van Dyk.

„Če se ne motim, premilostiva gospa, to je podoba Vašega moža“, vpraša čez nekoliko ritmajster ter pokaže na moško podobo.

„Da, moj mož. Vem, da se Vam je čudno zdelo, kako da smo sami. Pred poldrugim mesecem je šel na Dunaj in važne stvari ga še zdaj ondi zadrževajo.“

„Ali upamo vsaj, da se kmalo vidimo.“

„Pričakujem ga v kratkem. Vem, da bo vesel najti tako ljubeznjivih gostov.“

„Ne zamerite, milostiva! ste li te dve gospodičini Vaši hčeri?“ vpraša lajtnant, ki se je na ritmajstrove besede ozrl na podobe.“

„Da, moji hčeri!“

„Ste znabiti šle z očetom na Dunaj?“ pozveduje na dalje lajtnant.

„O ne! Obiskale ste le svojo teto v Jesenovcu.“

„Ali bomo kmalo tako srečni, ju viditi med nami?“

„Kdaj pridete nazaj, Vam na tanko ne vem povedati.“

Vidilo se je lajtnantu, da bi bil še kaj več rad zvedel o gospodičinah; tudi ritmajster je bil radoveden, ali čutil je, da bi bilo nespodobno, že prvi trenutek dalje izpraševati, posebno ker se mu je zdelo, da je gospa na zadnje lajtnantovo uprašanje nekako zatezala z odgovorom.

Ko so po obedu vstali izza mize, ponudi jima gospa knjižnico za rabo, in preden sta šla v svoje sobe, spomni ju še enkrat, da bi delala vse po svoji volji, kakor bi bila doma.

Poglejmo zdaj en malo v vas, ki še ni bila kmalo tako živa kot danes. Husarji so stali pred hišami ali pa so se po vasi sprehajali, kmetje so jih pa primerjali Nepotrebnikovim, in vsi so bili teh misli, da niso tako hudi in poredni, kot so si jih mislili in ta in uni je vedel od svojih pripovedati, kako so pohlevni in z vsim zadovoljni. Za otroke je bil pa Moharjev trobentar najimenitniša oseba. Pri Moharji sta stanovala husarja, Miška trobentar in prostak Janoš. Pred Moharjevo hišo se je zbrala cela truma otrok, samo da bi vidili trobentarja; ali komaj se je pokazal na prag, razkadili so se otroci vriskaje na vse strani, ker Miško je bil črn, kakor bi se bil s sajami namazal; kedar se je pa zarežal, vidili so se mu zobje beli kot repa: vidilo

se mu je, da je ciganske krvi. Ko je prišla nedelja, šli so skor vsi husarji k deseti maši in tudi Miško, akoravno so njegovi pajdaši trdili, da nima nobene vere. Janezek, 6 let stari Moharjev sin, sprijaznil se je že toliko z Miškatom, da ga je ta iz cerkve gredé za roko držal, kar je celo staremu Moharju, ki je šel z drugimi možmi nekoliko za njima, zelo všeč bilo. Vsi otroci so zavidali Janezka in on je to dobro vedel, zato je pa tudi kaj moško korakal in neznano velike stopinje delal.

Ko pridejo domú, odloži Miška čako in atila, in stopi na dvorišče. Tu je vidil 3 leta starega Mihca, družega Mohorjevega sina, ki je še v sami srajci hodil in vedno palec v ustih držal in sesal. Miška se mu je, kolikor mu je bilo mogoče, prijazno in zapeljivo smehljaj in z rokami mu migal je in ga vabil, da bi šel k njemu. Mihec se mu je sicer režal, ali vendar se je bolj in bolj umikal, kot bi ne verjel Miškatomemu prilizovanju. Kar na enkrat skoči Miška za njim, in ga vlovi za srajco. Mihec je hotel zavpiti, usta je imel že na stežaj odprte, ali revež se je tako prestrašil, da mu je sape zmanjkalo, in ko je spet sapo dobil, je sedel Miška že na klopi pred hišo in Mihec je jahal na njegovih kolenih, s konca bolj počasi, potem čez dalje bolj hitro. Mihec je med tem popolnoma pozabil na jok, in se je tako dopadljivo režal, kot bi bil v nebesih. Mati, ki so ravno južino napravljali, so to vidili, in materi se je to še bolj zdelo, kot Mihcu. „Kakor je črn, je vendar le dober človek“, djali so proti dekli. Ravno zdaj je Janoš konje napojil in jih je peljal nazaj v hlev. Miška hitro vzame Mihca ter ga posadi na konja. Janoš je konja prepeljal po dvorišču, Miška je pa letal zraven njega in Mihca držal, z enim očesom je pa lukal v kuhinjo, ali ga mati vidijo ali ne. In mati so ga vidili, celo očeta so poklicali. „Lej ga! kako ima otroke rad!“ rekli so mati, in ko so koj po tem jedi v skledé devali, spomnili so se Miškata. Razun mesa, ki jima gre, je ležala na zelju za vsacega lepa mesena klobasa in Miška se ji je že od daleč namuzal. „Priatelj!“ obrne se proti Janošu, „to je moja stara praksa, ki me še nikoli ni goljufala.“

Tudi Janoš je gledal, da se je materi prikupil. Ko enkrat niso mogli hitro zakuriti, jezili so se na posle, da nobenemu ne pride na misel, da bi trská nacepil in Janoš jim jih je precej nacepil toliko, da so jih imeli vsaj za pol leta dovolj za podkurjavo.

Sploh so se kmetje kmalo prepričali, da ti gostje, katerih so se bali bolj kot hude letine, niso ravno taki malopridneži, kot so si jih mislili. Res je sicer, da je včasih Moharjevi materi zginila kaka klobasa iz omare, ali kdo bo prec zato koga dolžil? Saj je tudi poprej časih kake zmanjkalo, saj jo je kdo drugi ravno tako lahko vzel kot črni Miška. Ali če je kos špeha, ki je visel v kašči, tako hitro kopnel, kot sneg na toplem soncu, kdo more za to? Miška res neizrečeno rad je suh špeh, kakor je bil prerokoval Matizelj, ali mati ga zato še

niso mogli obdolžiti; znabiti so se miši in podgane v kašči zaredile. Miška se je pa tudi tako nedolžno držal, da so bili mati prepričani, da ni on tatvine kriv, torej tudi mati od vsega tega niso očetu ničesar povedali, posebno ko so vidili, kako rad ima Janezek Miškata in kako veselo jaha Mihec na njegovih kolenih. In ko bi se bil tudi časih v materi zbudil kak sum na Miškota, spoznali so nekega dne, da je Miška popolnoma nedolžen in da še ne vé, kje imajo spravljene klobase in špeh. Ko so namreč nekega dne prišli mati s polja domú, našli so Miškata, ki je zibal malo pol leta staro Minco, ki se je bila zbudila in zraven ji je tako ljubeznjivo „aja tutaja“ prepeval, da so mati veselja obstali med durmi. Pri večerji so ga pred vsimi očitno pohvalili! Kdo bi mislil, da so to tako dobri ljudje, Vas domačih moških nobeden ne bo zazibal otroka, ko bi si grlo razporila, še celo Janezek se zmuza skoz vrata, če le more.“

Moharica je bila pa Miškatu tudi hvaležna za to privrženost, in kedar je v skledo devala, mislila je nanj, in kosci, ktere je Miška dobival, niso bili najslabši. En dan se je bil pa še očetu posebno prikupil. Imeli so ravno senó na travniku, bilo je že suho, in zvečer so ga mislili domú spraviti; kar so se jeli popoldne preganjati hudourni oblaki in vedno huje so se kopičili. Ljudje so hiteli, kar so mogli. Mohar bi bil rad naprosil svoja husarja, da bi šla pomagat, pa si ni prav upal. Ko je Miška vidil, da so v zadregi, nagovori svojega pajdaša Janoša, in vsak vzame ene vile. Janoš je na travniku nakladal, Miška je pa doma zmetaval na svisli; oba sta delala, da jima je pôt od čela kapal, in predno se je vlila ploha, bilo je vse seno že pod streho. „Ne bi verjel, da znajo tako delati“, čudi se Mohar. Moharica pa reče možu: „Danes jima moraš kaj boljega privošiti.“

Proti večeru se Mohar napravi, pobere vso svojo nemščino skupaj, ker je mislil, da ga bota husarja nemški bolje razumela kot po domače in njima namigne: „Alo! gêmer bircaus!“ in Mohar se ni zmotil. Miška ga je prec razumel, in ko je še Mohar z roko pokazal, kaj hoče povedati, skočila sta oba po svoje kape in vsi trije, Mohar v sredi, zavili so jo proti Nepotrebniku. Tu moramo povedati, da je Nepotrebnik prvi vpeljal v svoji krčmi to navado, da je dajal vsacemu gostu svojo kupico; drugej dobé vsi le eno samo, če jih je tudi celo omizje. Prec, ko so se vsedli, ponudil je Miška vsem kmetom okoli mize svojega soldaškega tobaka, in mehur je šel iz roke v roko. S konca so tiho sedeli, pri četrtem poliču so postali že zgovorni in pri vsacem poliči bolj in bolj. Husarja sta jo rezala po madjarski, Mohar pa pošteno po kranjski in zraven so si namežkovali in z rokami mahali; ali so se razumeli ali ne, to je težko povedati, človek bi skor mislil da, vsaj smejali so se, da bi bili kmalo popokali. Na zadnje so se jeli objemati. Miška je učil Moharja madjarski in kmalo so bili vsi trije „baratom“. Da bi Miška pokazal svoje posebno prijateljstvo, nasadi Moharju svojo soldaško kapo na glavo, on vzame pa očetu slannik,

in ta prijaznost je Moharja tako ganila, da je brž še en polič poklical. Janošu je jezik že službo odpovedal, glava mu je postala težka, torej jo nasloni na mizo in zadremlje. Miška je pa jel učiti Moharja po madjarski šteti in naučil ga je do pet in Bog ve, koliko bi se bil Mohar še naučil, ko ne bi bil Nepotrebnik ustavil nauka, na uro kazaje. Zmiketali so zaspanega Janoš, prijeli so se za pod pazuhe in Nepotrebnik jim je pomagal, da so se srečno zmotali skozi hišne duri in čez vežen prag. Ali zunaj jim je bila nocoj cesta preozka, na kateri se z lahkoma zogneta dva velika senéna voza. Plazili so se pri hišah zdaj na desni, zdaj na levi strani ali vendar so srečno brez vsake nezgode prijadrali do doma. Moharica od skrbi ni mogla zaspati, čakala jih je s prižgano lučjo, in ko je zaslišala ropot na dvoriščinih vratih, šla jim je odpirat. Žena se prestraši, ko zagleda svojega moža v soldaški kapi, misli si, da se je znabiti mož v pijanosti sam v soldate vpisal; ali ta strah jo je kmalo minul, ko se Miška z očetovim slamnikom na glavi pomoli v vežo. „Kaj ste vendar delali tako dolgo, saj bodo kmalo jeli petelini peti“, godrnajo mati, vrata zapahovaje. Ali kako se na novo zavzamejo, ker Mohar je samo madjarski govoril. „Eč — kete — harom — baratom!“ pogovarja Mohar svojo ženo opotekaje se po veži. Mati so si mislili, da jim je črni Miška, kateremu so se nocoj oči svetile kot ogenj, moža zacopral. Miška je jel spet očeta objemati, in Janoš se ga je oklenil od druge strani in vsi trije so madjarski govorili. Mati so kar strmeli v nje in se niso mogli načuditi. „Za božjo voljo! zdaj sem pa med samimi Mažarji!“

Na zadnje sta se vendar husarja skobacala v svojo izbico pod streho, mati so pa očeta spravili v posteljo. Že na pol v spanji, je še vedno mrmral: „Baratom — eč — kete — harom — neč — et — het — baratom!“ in žena je bila res v skrbéh za moževo pamet. Potolažila se je še le v zjutraj, ko se je Mohar prebudil kot pošten Kranjec; madjarski šteti že ni več znal, le „baratom“ mu je še zvonilo po ušesih. Čemur se je pa Mohar najbolj čudil, je bilo to, da mu ona ni ničesar očitala in da ni šoba napela po svoji stari navadi. Le pri kosilu so rekli: Če se možki k vinu vsedete, ni vas proč spraviti.“ To je bilo vse in Mohar, ki je veče nevihte pričakoval, bil je prav vesel!

(Dalje prih.)

Spomladne cvetice.

1. Nemirne želje.

Neznano hlepenje me vedno preganja:
Zdaj biti želim si pri ljubih domá,
Kjer biva prijetno in sladko se sanja,
Da več me ne tare gomila željá.

Nemirna se duša premeriti loti
Spet morja širjavo, kot silen vihar,

V puščavi, kjer zadnji zgubijo se poti,
In takrat samota le duši je mar.

Al nezadovoljne spet moje so želje,
Dokler ne skipi za domovje srce:
Samo v domovini doma je veselje,
Vse tamkaj minijo skrbi in željé.

U. Vičičeva.

2. Kaj me veseli?

Mlado srce zveseliti
Reč ti vsaka skoraj zna,
Če le veš, jo prav ceniti,
Nimaš mrzlega duha.

Cvetko vidim če cvetečo,
Mi oko se radostí,
Ptičko čujem žvrgolečo,
Mi se sluh razveseli.

Če sprehajam se po polji,
Kjer se žito rumení,

Čvrsto raste vse okoli,
Spet se srce veseli.

Najbolj vendar se radujem,
Če domače peti znam,
Krepke glase naših čujem,
Lahko srčice imam.

Čvrsto rada bi zapela
Miloglasne pesmice,
Bratom, sestram da bi vnela
Srce, če je mlačno še.

Malica G.

3. Molčečemu pesniku.

Kaj nek delaš, sin slovenski!
Da ni sluha tebi več?
Al počiva duh pesmiski,
Da nam ne prepevaš več.
Je mar tuga umorila
Sladke vse občutke ti;
Al te sreča premotila,
Da svoj sklep pozabil si?
Mar premagale te sile
Grozovite t'ga svetá?
Al pobegnile so vile
Od sina slovenskega?

Če te sreča je oslepila,
Da si zabil svoj namen;
Vedno tud' ne bo trpela,
Obžaloval boš svoj spremen.
Če pa hudo te zadelo,
Ne omagaj, bratec ti!
Ozri se v Ljubljano belo,
Spomni se preteklih dni.
Večkrat je oblačno bilo
Nebo bitja tvojega,
Vendar se je razvedrilo,
Sreča zopet s tabo b'la.

Klara R.

Zlatoperi tič, konj zlatogrivec in volk.

(Narodna pripovedka *); zapisal Podgoriški.)

Bil je imeniten kralj. Imel je tri sinove in tako lep sadovnjak, da ga ni imel noben kralj takrat tacega. Na tem vrtu je stala j-ablan, ktera je imela zlata jabelka. Kralju je bila za tega del jako draga. Hodil je pod njo v senco po dnevi, po noči pa je priletel vselej lep tič in odnesel vsako pot zlato jabelko v kljunu. Imel je ta tič zlato perje in neznansko lepe oči. Odnesele je bil že veliko zlatih jabelk, kar je zelo jezilo kralja, posebno ker ga ni mogel ne vjeti, ne ugonobiti, da si je na vse strani mislil in tudi poskušal, kako bi ga ali spravil s poti ali pa živega dobil.

Poklical je svoje sinove pred-se in djal: „Predragi moji! Idite in lovite zlatoperega tiča; kdor mi ga vjame, njemu dam pol kraljevine zdaj, po smerti pa je njegova vsa.“

Kraljeviči so bili precej pripravljeni in djali so: „Premilostljivi oče! Vse si prizadenemo, samo da dobimo tiča — živega.“

- *) To pripovedko sem slišal na Poljanah pri Kolpi. Povedal mi jo je sivostar mož. Poprašal sem ga, če vé kaj o Rojenicah, in djal mi je: „Dragi, kaj ne bi vedel, saj sem že sam videl eno. Saj pravim, kako srečen bi bil človek lahko, da je pameten, ali! Le poslušajte me!“ djal mi je. „Takrat, ko sem bil jez mlad, niso vabili za vojaščino zrelih mladenčev na ogled, kakor jih vabijo dan danes, ampak lovili so jih. Kdor se je določeni čas dobro skrival, tisti je odnesel pete, kogar pa je hotela nesreča, se vé, pa tudi ni ušel. Nikoli ne bom pozabil! Bilo je saboto večer; bežal sem z doma, ko sem že vedel, da zasledovavci niso daleč, bežal sem tu-le gori v les na Pargo. Parga je hrib. Obrašča ga smerečeje in drugo lesovje. Steguje se ob poljanskem polji in dela mejo med Belimi Kranjci, ali prav za prav med Kranjci sploh in med Kočevjem. V goščavi sem se skrili in zaspal. Ali na enkrat me je zbudil nek šum. Plašno sem skočil pa konci, in kaj sem videl?! Veliko, prekrasno belo žensko; pa je bila prav blizo mene. A jez revež, saj pravim, ne da bi bil čakal in nagovoril jo pa poprosil za blagostanje, ampak bežal sem. Rojenica je tekla za mano nekoliko časa, nazadnje pa zginila. Legel sem zopet za veliko skalo, al komaj sem zadremal, senjalo se mi je, da se mi bližajo zasledovavei, in skočil sem na noge, pa kaj sem zopet videl pred sabo?! Tisto belo ženo! Toda jaz sem zbežal vnovič naprej. Šla je dolgo še za mano, pa zadnjič je zginila, in ta je bila prva in zadnja Rojenica, ktere sem vidil jez. O, da sem bil pametnejši, kako bogat in srečen bi bil jaz lahko zdaj. Al kaj?! Človek je človek — revež, kolikor ga je.“ To lastno skušnjo, pa še marsikaj drugega, prav zanimivega mi je pravil o rojenicah, kar obznamim še vse „Glasniku“, ako mu bo všeč. Pis. (Lepo prosimo, Vredn.)

Precej prvo noč je šel starši kraljevič pod jablan čakati tiča, pa zaspal je, da ni nič vedel, kdaj je priletel tič in odnesel jabelko v kljuno.

Zjutraj je poklical kralj kraljeviča in uprašal: „Preljubi moj sin! Ali si vjel tiča?“ — Kraljevič pa je djal: „Predragi oče! Se vidil ga nisem; ni ga bilo nocoj.“

Drugo noč je šel srednji kraljevič čakati tiča. Sedel je in čul pod drevesom dolgo, pa spanec ga je prevzel in zaspal je, tič pa je priletel in zopet odnesel v kljuno zlato jabelko.

Zjutraj ga je uprašal kralj: „Predragi moj sin! Ali si vjel tiča?“ „Nisem ga vjel, oče, ker ga ni bilo“, djal je kraljevič.

Tretjo noč je šel pa mlajši kraljevič pod jablan. On pa ni zaspal. Sedel je in čul pa čakal tiča dolgo, pa ga le ni bilo. Uže ga je skor premagal spanec, kar se je razsvitlilo, kakor bi bilo najlepše posijalo solnce, in ves vrt je bil razsvitljen. Pa od kodi ta svitloba? Tič jo je dajal. Kraljevič se je ozrl, pogledal na jablan in zagledal tiča, kateri je uže imel jabelko v kljuno in hotel ravno odleteti. Spel se je, pa ga je komaj komaj dosegel in zgrabil za rep. Al tič se mu je zmuznil in pustil samo eno pero v roci. S tem peresom je šel zjutraj k očetu in dal mu ga. Kralja je neznano razveselilo to, če je prav dobil le eno pero, katero se je tako svetilo po noči, da je bilo vse svitlo tam, kjer je bilo tako, kakor bi Bog vé koliko luči bilo gorelo. Zato mu je bilo jako ljubo, in dobro ga je hranil.

Tiča pa ni bilo nobenkrat več na vrt dozdej. Kralj je poklical starša sinova pred-se in djal jima: „Preljuba sinova! Jez bi rad zlato-perega tiča; idita torej! Poiščita in vjemita mi ga, pa živega mi prinesita, in kdor izmed vaju mi ga vjame, tisti dobi, kar sem uže obljubil.“

Starša kraljeviča nista ne živega videti mogla brata, zato ker je bil dobil pero tičevo. Ko ju je blagoslovil oča, šla sta skupej po svetu iskat tiča. Pa mlajši kraljevič je tudi prosil očeta za blagoslov, da pojde potlej za bratoma; toda kralj se je branil. Djal mu je: „Ljubi sin! Brata tvoja sta uže odrastla, ti pa si še premlad za med svet; za tega del te ne puščamo izpred svojih oči; zakaj lahko bi bil nesrečen, ker še nisi vjen sam, zato le ostani domá.“

Pa če mu je prav močno branil, ni ga mogel vzdržati. Blagoslovil ga je torej, dal mu najlepšega in najboljšega konja, potlej pa pustil ga.

Dolgo je jezdil kraljevič, ne vedé kam; na zadnje pa prijezdi v zeleno, tako lepo dolino, da ne morem povedati kakó. V tej dolini je stal debel, visok steber na razpotji. Na njem je bilo zapisano: „Kdor gre naravnost po tej-le poti, zlakotva se in zebe ga; kdor gre na desno, tisti je zdray in čil, konj pa mu pogine na poti; in kdor gre na levo, njega ubijejo, konj njegov pa živ ostane.“

To je prebral potlej pa jezdil na desno po poti. Misli si je: „E nič ne dé, ako zgubimo tega konja, dobim pa družega, da le sam ostanem še živ.“ Jezdil je zmirom naprej, za več dni pa je srečal rujavega, strašnega volka. Volk ga je ogovoril: „Mladeneč! kaj pa to, kaj ne veš, kaj je zapisano na stebru, al se ne bojiš za konja?“ in izgovorivši to je planel nad konja, raztrgal ga in planil v stran ter zgubil se v goščavo.

Kraljeviču se je premilo storilo; žal ma je bilo za konjem, ker je bil tako lep, vzlasti pa, ker je bil očetov dar; se vé, pa za tega del tudi, ker je moral potlej peš naprej. Žalostno se je izjokal in šel dalje. Pol dne je hodil peš; utrudil se je tako, da ni mogel nič več dalje. Vsedel se je, pa komaj je nekoliko posedel, priteklo je volk za njim in nagovoril ga: „Žal mi je, prav žal, ker sem ti raztrgal konja, da moraš zdaj peš hoditi. Prosim, ne zameri mi. Zavsedi pa mene, pa te poneseš, kamor hočeš.“

Kraljevič je zavsedel volka, povedal mu kaj in kako, in volk ga je nesel kot veter. Po noči uže ga je prinesel do visocega gradú. „Razsedi me in zlezi čez ta-le zid“, velel mu je volk. „Za tem zidom je jama, v jami pa tič v zlati tičnici. Idi v jamo, vzemi tiča, tičnice pa ne — Bog ne daj! — sicer bi te zagrabili in ne več izpustili. — No, ali veš? Zdaj pa le idi!“

Kraljevič se je splazil čez zid. Prišel je v jamo k tiču; pa tič mu je tem bolje dopadel, čem delj ga je gledal. Vzel ga je ter hitel ž njim nazaj. A na enkrat se je vnela v njem želja in rad bi imel še tičnico. Vrnil se je po njo, toda komaj jo je prijel, nastal je vrišč in tak dirindej, da je bila groza. Bile so v tičnici strune in te so tako vreščale, da so se zbudili stražniki, kateri so varovali tiča in zagrabili kraljeviča ter peljali ga k svojemu carju.

Car se je zelo razsrdil. „Ali te ni sram“, djal je; „zakaj kradeš? Kdo pa si in od kod?“

Kraljeviča je bilo sram. Sam ni vedel, kam bi bil pogledal. Povedal je, čigav je. „Tvoj tič je hodil na naš vrt na jablan in odnesel vsako noč zlato jabelko, tožil je, tako da jih je skor uže zmanjkalo. Očetu pa je to drevo preljubo, zato se jim je žal delalo hudobno početje njegovo, in veleli so nam, svojim trem sinovom, naj gremo iskat ga.“

„Če tudi, pa to vendar ni prav. Zakaj si se ga polastil meni nič tebi nič. Poprosil bi me bil za-nj, pa bi ti ga bil dal. Ker si ga pa sam vzela sam, naznanim to tvoje tatinstvo vsem kraljevinam. — — — No, pa ako mi trikrat prehodiš devet deželá in trikrat deset kraljevin in dobiš pa meni pripelješ konja, kateri ima zlato grivo, odpustim ti in na vrh dam še tiča s tičnico vred. Ako pa ne storiš tega, zvedó pa kmalo vse kraljevine, kakov tat si.“

Kraljevič mu je obljubil da bo, in je odšel ves žalosten. Povedal je volku, kaj mu je kralj natvezel za tega del, ter prosil ga je za

zamero. „Prizanesi mi; vem, da sem grešil, ker te nisem slušal, pa nisem nalašč“, djal je.

„E naj pa bo no“, djal je volk, „zavsedl me, poneseš te, kamor hočeš.“

Kraljevič je zavsedel volka, in ta je stekel z njim in drl, kakor vleče veter. Dolgo sta drla in zadnjič vendar pridrla k necemu kralju, kateri je imel tako lepega konja, ki je imel zlato grivo. Zdaj je djal volk pred konjšnico, ktera je bila vsa iz samega marmeljna: „Tu notri je zlatogrivasti konj; razsedi me in idi v konjšnico“; konjači spé vsi, zato ga lahko dobiš konja, pa le tiho ravnaj, kolikor se dá, da ne zbudiš konjačev. Odveži zlatogrivca in odpelji ga; na steni visi pa zlata uzda na zlatem klinu, pa ne dotikaj se je, sicer bo huda!“

Kraljevič je zavsedel volka, pa šel po konja. A zopet se je bil spozabil in vzel uzdo z zlatega klina. Nastal je vriš in dir in dej po konjšnici, ker so bile strune na uzdi, ktere so začele peti, da so drugi konji skakali, rezgetali, ritali in kopitali, kar da niso konjšnice prebrnili. Konjači so se zbudili, zgrabili kraljeviča in peljali k caru.

Car ga je uprašal: „Mladeneč, čigav si in od kod?“ in povedal je kraljevič vse kaj in kako, car pa je djal: „Kraljevega stanú, pa kradeš! Da si me prosil za konja, dal bi ti ga bil. Al ti bo po všeči, ker neznanim vsem kraljevinam, kakšen tat si.“ — Kralj se je zdaj zamislil in za časek zopet djal: „No, pa vendar, ako spolniš zapoved mojo, pa ti prizanesem. Prehodi mi trikrat devet deželá, trikrat deset kraljevin in dobodi kraljico: „krasno Leno“ po imenu, potlej se ti pa nič ne zgodi in dam ti na vrh še zlatogrivca z uzdo vred. Če je pa ne dobiš, ali pa če te ni volja dobiti je, pa povedi, potlej pa razglasim, da si tat.“

Kraljevič je obljubil vse in odšel hitro jokaje, in povedal volku, kaj se je zopet zgodilo. „Zakaj me nisi slušal, tako je zdaj?!“ djal je volk in kraljevič se je izgovarjal: „Prizanesi mi še to pot; zopet sem se spozabil, pa mi je žal, ker sem se; saj ne bom nič več.“

„Daj“, nadaljeval je volk, „zavsedl me, poneseš te, kamor hočeš.“ — Kraljevič ga je zavsedel in volk nesel ga deleč deleč — hitro kot veter. Ko sta prišla do Lenine palače k vertu, v ktereга so bila zlata vrata, djal je volk: „Razsedi me, idi po doslenji poti nazaj in počakaj me v tisti lepi dolini pod košato lipo, dokler ne pridem.“ Vrnil se je volk pa sedel pred zlata vrata in čakal „krasno Leno“.

Prišla je kraljica, z njo pa dvorkinje, na vrt skozi zlata vrata—zvečer, ko je rumeno solnce pošiljalo zlate svoje žarke bratcu zapadu v naročje. Volk je skočil med-nje, in zagrabil in odnesel kraljico.

Dvorkinje so se prestrašile. Hitele so v palačo povedat kralju, kaj se je zgodilo. Brž so poslali vojake za volkom, pa vojaci ga niso dotekli, čeravno so šli za njim, kar so jim pripuščale moči.

Ko je bil volk uže v lepi dolini pod koščato lipo s krasno kraljico, djal je kraljeviču: „Zdaj pa le brž na-me oba, in kraljevič ga je zavesedel z Leno v naročji in oddirjali so hitro kakor po vetru h kralju, za kterega je moral poiskati „krasno Leno“.

Pa kraljeviču se je dopadla blagodejna Lena, in on se je dopadel njej. Ko so bili uže v kraljevem mestu, djal je volk: „Zdaj me pa le razsedi, in pelji kraljico h kralju. Pa kraljevič je vzdihnil, globoko vzdihnil. Solze so se mu vdirale po licih. — „Zakaj ti solze zalivajo oči“, uprašal ga je volk. „E, kaj mi jih ne bi, glej rad bi, da bi bila kraljica moja, pa je moram dati kralju.“ „Smiliš se mi“, nadaljeval je zopet volk, „smiliš se mi, večkrat sem ti uže pomogel, in tudi zdaj ti še pomorem; naj bo! Spremenim se v Leno in vzemi me pa pelji h kralju. Kedar me oddaš, idi, vzemi kraljico in zavesedi ž njo vred zlatogrivca, pa beži kolikor boš mogel. Jez jo pa že zvijem. Spremljevale me bodo dvorkinje, ti se pa zmisli na-me medpotoma, in spremenim se v volka ter pridirjam k tebi, pa bo.“

Končavši vrgel se je volk na tla, in glej! Druga krasna Lena je stala pred kraljevičem. Kraljevič je šel zdaj z volkom, v kraljico spremenjenim, h kralju, Leni svoji pa je rekel, počaka naj ga pred mestom. H kralju prišedši izročil mu je kraljico, in kralj je je bil vesel. Odpustil je kraljeviču in podaril mu še zlatogrivca, kterega je brž zavesedel in odjezdil pred mesto. Tu ga je uže čakala krasna Lena; vzal jo je k sebi na konja, in odjezdila sta, kakor bi pihnil.

Spremenjeni volk je bil tri dni uže v kraljevi hiši. Četrtega se je izmislil in rekel kralju: „Pusti me venkaj, da vidim, kako je kaj tu; ne poznam še nič tega kraja. „Le idi, krasna moja; dovoljujem ti vse, kar želiš, srce moje“, djal je kralj vesel, in zapovedal dvorkinjam, naj jo spremljajo kraljico.

Kraljevič je čisto pozabil na volka medpotoma. Pa se ga je vendar spomnil in vskliknil je: „Oh, kje je volk, moj volk?“ in ko bi trenil, bil je volk pred njim. „Zavesedi me zopet, Helena pa jezdi naj zlatogrivca“, djal je in kraljevič ga je slušal, in šli so h kralju, čigar je bil zlatoperi tič.

Ko so bili uže blizo mesta, djal je kraljevič volku: „Predragi moj dobrotnik, toliko si mi že storil, prosim te, pomози mi še zdaj! Glej, zlatogrivec mi tako dopada, za tega del bi ga rad. Spremeni se vanj, kakor si se v Heleno in pojezdim te h kralju in pustim njemu. Saj jo lahko zopet zviješ, pa je dobro!“ — Volk se ni branil in obotavljal, ampak vrgel se je na tla in iskri zlatogrivec je skočil po konci. Kraljevič ga je zavesedel in jezdil h kralju. Kralj ga je videl uže od deleč. Šel mu je naproti, in ko sta se sostala, gorko je objel in poljubil kraljeviča — vesel, ker je dobil zlatogrivca, kterega je želel uže tako dolgo in tako gorko. Samega veselja ni vedel, kaj bi. Napravil je gostijo in vsi v palači, dragi mogočni podložniki in služabniki, so se veselili s kraljem vred lepega konja, pa hvalili kraljeviča,

kteri je sedel pri mizi — kralju na strani. Dva dneva so gostovali, tretji dan pa je dal tiča s tičnico vred kraljeviču in kraljevič se je vrnil k Heleni in h konju, na katerem je s kraljico vred odjahal proti domu urno kot blisk.

Prihodnji dan je kralj osedlal konja zlatogrivega, pa jezdil na plan. Al ko ga je požgackal z ostrogama, poskočil je, vrgel kralja raz sebe, spremenil se zopet v volka in udrl za kraljevičem in kraljico. Došedši ju, djal je: „Kraljevič, razsedi konja, pusti ga Heleni in zavsedi mene.“ Kraljevič ga je slušal in jezdil s kraljico kraj sebe. Na mesto, kjer je raztergal volk konja, prišedši, djal je volk: „Zdaj me razsedi; tu sem ti raztrgal konja, zato pa potlej mnogo pomogel, zavsedi konja in jezdita, kamor hočeta, jez sem te doslužil.“

Volk je zdaj stekel in kmalo zgubil se v grmovje, kraljevič pa je britko jokal, ker mu je bilo žal za dobrotnikom, jezdil je ves potrtega srca naprej.

Dolgo sta jezdila. Prijezdila sta na lepo ravnino. Ondi obstane, razseda zlatogrivca in ga pusti, da se je pasel, kraljevič pa se je vlegel, dèl tiča zraven sebe, in Lena je sedla zraven.

Tu sta zaspala oba. Brata kraljeviča sta prehodila mnogo sveta iskaje tiča, pa ga nista dobila nikjer, in ravno sta se vračala domu po tej poti. Prišedši do brata in do kraljice, precej sta njega spoznala. Videla sta konja in tiča. Silna želja se je zbudila v njunih srcih in srd, ker je brat tako srečen; in kaj sta storila?! Umorila sta spečega brata. Kraljica zbudivši se prestrašila se je in britko jokala, ker je videla kraljeviča umorjenega. Uprašal je je starši kraljevič: „Deva, od kodi si in kako ti je ime?“ in povedala mu je rada ali nerada, pa očitala smrt kraljičevo.

Srdit je potegnil meč iz mečnice in nastavlil jej na prsi: „Poslušaj! Ti si zdaj v najinih rokah. Pojdeš z nama, peljeva te k najinemu očetu, pa mu moraš reči, da sva te pridobila midva — in tiča, pa zlatogrivca, — smrt — — smrt — — — pa zamolči, povedi in obljubi, če boš, če ne, prebodem te pri priči do gorcega srca, da izdihneš dušo svojo poleg mrtvega ljubljenca.“

Kraljica se je prestrašila. Zavdale so jej besede kraljevičeve neznansko grozo. Obljubil je, da mu spolni željo, kakor zahteva. Zdaj se je vnel pa prepil med kraljevičema za-njo, za konja in za tiča. Da bi se sporazumela, vadjala sta, in kraljico je dobil srednji, konja in tiča pa starši kraljevič. Pustila sta brata na mestu, odpeljala „krasno Leno“ in odnesla tiča.

Volk dobrotnik se je bil zatekel v tisti kraj in prišel do mrtvega kraljeviča, kterega je precej spoznal. Smilil se mu je, rad bi mu bil pomogel, pa ni vedel, kako. Žalovaje poleg njega zapazil je v višini starega krokarja in njegova mladiča. Plavali so v zraku nad mrtvim in hoteli ravno se spustiti na-nj. Volk se je skril brž za grm, in ko so bili krokarji uže na truplu in hoteli ga trgati, skočil je izza grma

in zgrabil mladega krokarja. Uže ga je hotel raztrgati, pa stari krokar je zakrokal in spregovoril: „Usmiljeni volk! Nikar, nikar, oj nikar ga ne mori; saj ti ni storil nič žalega.“ — „Nič žalega ne storim mladiču“, zavrnil je krokar, „ako uslišiš mojo prošnjo. Preleti trikrat devet deželá in trikrat deset kraljevin in poišči pa meni prinesi take vode, s katero oživim mrtvo to truplo.“ — „Prinesem ti je, le spusti mi mladega.“ Zdaj je spustil volk krokarja in stari je odletel. Za tri dni je priletel nazaj in prinesel vode. Poškropil je volk ž njo mrtvega in vstal je kraljevič živ in zdrav, kakoršen se je bil vlegel.

„O, kaj sem tako dolgo spal!“ začudil se je, ko je vstal; pa prestrašil se je, ker ni bilo ne kraljice, ne tiča, ne konja nikjer. Zagledavši pa volka, razveselil se je zopet in uprašal dobrotnika, če ve, kje je Helena, kje tič, kje konj.

„Dragi moj, kaj ne veš, do sta te umorila brata. Vzela sta ti vse, pa šla domu. Zato pa hiti: brat tvoj vzame „krasno Heleno“ za soprogo, ženitval bo uže jutri. Da pa prej prideš domu, zavsedi me.“

Zavsedel je kraljevič zopet dobrotljivega volka in kmalo sta pred mestom. Tu sta se poslovila; volk se jo vrnil, kraljevič pa je šel v mesto. Prišedši v palačo, videl je veliko zbranih mogočnikov, očeta, brata in kraljico ž njim. Ravno so se pripravljali k poroci. Približal se je kraljici, ona ga je pa spoznala in uskliknila: „Ta je moj pravi — — moj — —!“ Vsa vesela je planila k njemu, objela ga in vila mu roke okoli vratú.

Kraljevič goljufni se je prestrašil; sam ni vedel, kaj bi začel. Kraljica je zdaj vse povedala, kaj in kako. Kralj se je razsrdil nad sinoma in del vječiti ju, mlajši sin pa je vzel krasno kraljico in veselo živel ž njo dobro kraljevaje po očetovej smrti.

Milim strunam.

(Zložil A. Okiški.)

Solnce Slovanom na jutrovem vzhaja,
Radostni gledamo zarije svit,
Rožicam bunčice rosa napaja,
Zgine otožnost in boj silovit.

Pevati tužne, strunarji! nehajte,
Goslarji slepi! napočil je dan;
Radostne strune veseli vbirajte,
Čélijó grée se žalostnih ran.

Hčere slovenske prebirajo strune,
 Pomlad mi tice po logu budi,
 Petje nesrečne sinove presune,
 Da se slovenski mi rod prerodi.

One, ki grenko življenje sladijo,
 One, ki radost med žalost lijó,
 Zemlji domači se milo glasijo,
 Pesmi navdušene Slavi pojó.

Pojte, prepevajte hčere slovenske!
 Novo naj cvetje domovju kalí,
 Venec dosežete pevke helenske:
 Pevkinja Sappho na veke sloví!—

O čarovnih zeliščih. *)

(Spisal I. Tušek.)

I.

Kaj raste brez korenja?
 Kamen raste brez korenja.
 Kaj cvete brez cveta?
 Praproť cvete brez cveta.—

Let' kolo let',
 Cvet', praproť, cvet',
 Škrop' dek'le, škrop'!
 Hojo, hajsja, hop!

Mislil bi človek, da s čaranjem ali copernijo se pečajo le sirovi narodi; pa, žali bog, skušnja nas uči, da tudi naši ljudje niso še izgubili vere na to bedarijo vkljub neprestanemu boju, ki ga bijete zoper njo od ene strani vednost, od druge pa vera na previdnost božjo. Ni ga tudi upanja, da bi se dala tako hitro izruvatí iz človeških prs, ker priraščena je va-nje s predebelimi koreninami.

Ktere so pa te korenine? Najdebelejši dve ste gotovo misli, ki ste ravno tako zlo krivi, kakor je težko jih ovreči; namreč misel, da razun znanih naravnih moči vladajo v naravi še druge moči, ki so

*) Najglavniši pripomočki so mi bili: Ungers Streifzüge auf dem Gebiete der Kulturgeschichte III. in Terstenjakovi spisi, raztreseni po Glasniku.

nam neznane, ki jih spoznati pa tudi nismo v stanu, in pa misel, da moralne moči zamorejo na ravnost vladati fizične moči v njih djanjih.

Kako bi se dal prepričati človek, da ste krivi te misli, ko jih varuje v prsih kot veliki resnici mnogo ljudi, ki se štejejo celo med tako imenovani „omikani svet“!

Že od nekdaj pripisujejo ljudje redkim dogodkom in nenavadnim stvarém posebne, čudne in neznane moči. V obče so taki dogodki: prikazni na nebu, čudna zelišča, nenavadni spački vsake vrste, nenavadni stan zvezd itd.

Tudi se ljudje že od nekdaj mislijo prepričane, da imajo posebno pametni ljudje čeznaravne moči v sebi, katerih se po svoji volji lahko poslužujejo, ki jih pa tudi lahko podelijo posebnim drugim rečem (palicam, pasovom, pijačam itd.) tako, da taki ljudje delajo ali le z močjo svoje besede ali pa s temi rečmi dela, ki so popolnoma drugačna, kakor učinki znanih naravnih moči.

Da nikdar ne treši v hram, na kterege strehi raste homuljica ali natresk; da zagovorjena svinčenka zadene vsako zver, ki si jo človek misli; da posebne, posebno pripravljene reči delajo človeka neranljivega; da se dá ogenj, strup, opeklina itd. zagovoriti: vse to so učinki, ki ne morejo biti nasledki ne znanih in mogočih naravnih moči, ne človeške volje.

Ako pregledamo pripovedke različnih narodov, moramo opaziti, da čarovnija (copernija) in vera na čudeže najbolj cvetete pri sirovih narodih in pri narodih, ki so padli spet nazaj v prejšnjo sirovost; ker se pa duh vseh ljudi ne razvija enako, ker vsi ljudje istega naroda niso enako pametni, tedaj se ni čuditi, da je tudi med tako imenovanimi omikanimi narodi dovolj vere na čudeže in na čarovnijo, ki je, djal bi, vsacemu človeku nekako prirojena, in ki se tedaj le težko da izpuliti. Koliko časa je od tega, da sme sami po cele ure sedeli s prijatli vred za mizo in čakali, kdaj se bo začela sukati pod našimi rokami, ali da je pred našimi očmi mrtva deskica pisala nam prihodnje dogodke! Kako malo je ljudi, ki bi ne imeli svojih očitnih ali skrivnih, tacih ali enacih vedeževanj!

Čarovnija in čudodelnost se oslanjate na misel, da ima človek tako oblast na naravne stvari, da jih zamore naravnost siliti, da delajo nenavadno po njegovi volji, ali pa, da mu razodevajo nekake više, v njih ležeče moči. Pri tem dela čarovnik ali iz lastne moči, ali pa v imenu kakega višega vsemogočnega bitja, ki si ga, se ve da, misli, da šari, kakor se mu ravno zdi. Človek se rad povikšuje, zato se mu tudi dobro zdi, če more vtikati se kakor kak bog v tek narave in v dogodke človeške.

Druga vrst čarovnije in čudodelnosti se imenuje vedeževanje ali prerokovanje in obstoji v previdnosti prihodnjih dogodkov in človeške osode. Vedeževavci ali prerokovavci so bili od nekdaj ljudje, ki so imeli nenavadno žive, pa ne jasne misli o dogodkih na svetu, od katerih se

jim je dozdevalo, da je nekaka pravilnost v njih, in ki so imeli nestrpljivo željo, svoje žive misli razodevati. Prerok je človek, ki ima nenavaden dar uma, da pregleda jasno, kaj in kako se godi po svetu; prerokovavec pa, ki prerokuje s pomočjo orakeljna ali vedeževanja, jemlje že bolj si v pomoč neznane moči.

Ker si sirov človek rad prisvaja božjo moč in se rad vtika v dogodbe sveta, zato bi pa tudi rad previdil, kaj se bo vse dogodilo, da bi mogel po tem se ravnati in gospodariti po svoji volji. Čarovnija in vedeževanje nista nikoli deleč narazen.

Za oboje je pa od nekda rabil človek posebne pripomočke: svoj pogled, obraz, govor in tudi druge, s posebnimi močmi obdarovane stvari.

Med temi čarodelnimi pripomočki so tudi različna zelišča. Ne samo naš kmet, ampak tudi marsikter bolj omikani Slovenec verjame še zdaj na kako posebno čudodelno moč te ali une rastline. Gotovo je tega vzrok tudi nekoliko posebna narava rastlinska.

Rastline se razvijajo in menjajo svojo velikost in podobo malo po malem nevidoma tako, da je moral tudi priprosti človek zapaziti, da je nekaka pravilnost, nekako načelo v teh premembah. Ker pa ni nič prida vedel o naravi in njenih postavah, kaj je tedaj čudnega, da je mislil, da vlada v rastlinah neka skrivna moč, ki se sama sebe zavé, — da jim je dal dušo! Saj je človek veliko bolj nagnjen k temu, da vidi povsod zunaj sebe v naravi svoje lastnosti, kakor pa, da bi se od nje odločil in mislil, da je on nekaj od nje po bitnosti različnega. Pri vseh narodih so rastline bolj ali manj veljale kot naj jasneje znamenje nezapopadljivo mogočnega življenja. Kmalu so jeli tihe rastline častiti kot podobe bogov, posebno pa po velikosti in starosti mogočna drevesa. Pri vseh starih narodih je bilo razširjeno častenje dreves, ki se je pozneje zapletlo v vero in umetnost tako, da je postalo najglobokeji in najmočnejši vir čarovnije in vere na čudeže.

Z vejami se je vedeževalo pri mnogih narodih in delfiška duhovnica se je venčala z lovorjevim vencem. Še dolgo noter v nove čase se je verjelo, da o posebnem času vrezana in posebno pripravljena leskova palica ima rudosledno in druge čarodelne moči. Še zdaj imajo semtertje naši kmetje vero, da krava dobi krvavo mleko, ako se bije z obeljeno palico, da živina ozdravi, ako se pokadi s cvetlicami sv. rešnega telesa itd.

Iz vsega tega se vidi, da so se rabile rastline od nedkaj kot čarovni in prerokovski pripomočki. Ni se pa pripisovalo vsem rastlinam posebnih moči, ampak le nekterim, od katerih najimenitniše hočemo tukaj omeniti. Se ve da gledé imena, porabe in glede moči vsake rastline, ki so je ljudje nekda rabili kot čudotvorno, ne bomo mogli vselej zapaziti prave sledi, kakor je tudi gledé rastlin, ktere človek že od nekda seje in sadi, marsikaj nejasnega.

V starodavnih časih ste najbolje poznali čarovna zelišča in ste bili najglasovitiši čarovnici Medea, glavarica vseh vragov, in Circe, ki je s čudnimi sokovi in s svojo palico spreminjala vse, kar se ji je približalo, v volkove, oroslane in prešiče. Tega sicer ne vemo, kakošen je bil prve žene čarovni vrt, v katerem je raslo vse polno strupenih in zdravilnih zelišč; to je pa skorej gotovo, da je Circe rabila pri svojih čarovnijah omamljiva in pijana zelišča. Za zavračilo njenih čarovnij je veljal neki česen (smaglička, Moly, *Allium magicum*), ki je bil potem kot vsezdravilno zelišče na glasu. Stari Grki so pa rabili tudi navadni česen (*Allium sativum*) zoper čarovnijo, nevošljive oči, zoper nesreče itd. Otrokom so ga obešali okoli vratú, mornarji so ga nosili v culicah sobó.

Pravi kraj starogrške čarovnije je bila Tesalija. Govorilo se je, da tesalske žene znajo z mazili človeka prenarediti v tiča, osla ali v skalo, in da letajo po zraku s svojimi fanti.

Razun tesalijskih čarovnih zelišč pripovedujejo stari pisatelji najbolj še o kolhiških in iberiških.

Bolj na drobno so nas pa Rimci seznanili s čarovnimi zelišči. Oni pripovedujejo o nekem Achaemenu, da se po njem bljuje, ali, da vržen med sovražnike jim zavdaja tak strah in grozo, da kar bežijo; dalje o nekem Melampodiu, da ima prav posebne moči. Ravno tako o neki Verbeni, da daje zdravje in mir, in da človeka varuje pred škorpijonom.

Ne od teh in ne od drugih čarovnih rastlin, od katerih Plinij pripoveduje, ni mogoče vediti, ktere rastline so to bile prav za prav. Se manj je pa mogoče spoznati, ktera posebna rastlina je bilo ono etijopiško zelišče, ki reke posuša in ključavnice odpira, ali pa ono arabsko zelišče, ki mrtve zbuja k življenju.

Kakor pri vseh narodih, pečale so se tudi pri Rimcih s čarovnijo večidel le žene, kakor: Canidia, Pamphile itd., in so tudi kakor drugod rabile mazila in zelniske sokove, in letale po zraku s svojimi fanti.

Nikoli se pa ni toliko s čaranjem sleparilo, kakor v aleksandrijskem veku, ki je bil potem, ko so jele iti znanosti rakovo pot, najbolj v tem poseben, da so ljudje hlastali le po čarovnih stvaréh in po vsem, kar bi moglo človeka povzdigovati čez naravo in čez njegovega bližnjega. Le kar je bilo čudnega, kar se je malokdaj videlo in kar je imelo kake posebne moči, je bilo pogleda vredno; pa prašalo se ni: Od kod je to, ali zakaj tako? Mnogobrojni tedanji spisi o „znamenitostih“ so bili najrodovitniše seme čarovnlje za srednji vek, v katerem se je ona odločila od zdravilstva kot posebna vednost.

Tudi kristjanstvo ni bilo v stanu popolnoma zadušiti čarovnije, dalo ji je le drugo obličje. Za sveto vero vneti misijonarji so podučavali, svarili in kregali, sekali starim bogovom posvečena drevesa in delali zoper čarovnijo, kar in kakor le je bilo mogoče. Pa nasledek

je bil le ta, da to, kar so starci pripisovali Perunu, Belinu, Živi, Veslesu itd., so prenesli njihovi otroci na Kristusa, na Marijo, svetnike in na hudiča. Ljudje so vidili povsod Kristusove solzice, Marijine lasce, Marijini plašček in čevljuje, sv. Janeza rožo, hudičev griz itd. Nehoté so tudi duhovni pripomogli, da je narod zadržal vero na čeznaravne lastnosti rastlin s tem, da so izganjali vraga iz njih. *)

Mnogo cerkvi se je zidalo na mestih, kjer so prededi naši častili svoje bogove, zato da bi lože privadili se nove vere. Dolgo časa se je obdržala šega, svete drevesa ovijati z venci in razsvitljevati jih s svečicami. Smrekulja svetega večera, na katero Jezusek našim meščanskim otrokom obeša darove, ni nič družega, kakor iz ajdovskih časov pridržana pokristjanjena in iz severnih krajev k nam zanesena šega.

Med raznimi čarovnimi zelišči jih je mnogo, ki so popolnoma brez vsake moči, ki so pa vendar le neizrečeno slovela, in časih še bolj, kakor res zdravilne rastline.

Preden začnemo naštevati različnih čarovnih zelišč, hočemo govoriti o povestnici dveh najimenitnejih čarovnih zelišč bolj na drobno, da bo mogoče druga bolj na kratko pregledati.

(Dalje prihodnjic).

Mythologične starice.

(Zapisal Dav. Trstenjak.)

5. O orehu.

Narodne povesti Slovencev oreha večkrat omenjajo. Kdor se pod orehom rodi, ta je zmiraj srečen; vendar pod orehom spati ni varno, ker oreh napravlja glavobol. Pred ženina in nevesto položi starašina pozlačene orehe, da bi bil srečen nju zakon. Če kdo hoče, da mu oreh prav obrodi, naj noseča žena prvi orehov sad pobere. Če so orehi zelo polni, pravijo, da je tisto leto dosti pankertov. Stari paganski Sloveni so tudi orehovo drevo častili, in v Stetinu je stal božanstvu posvečen oreh, pod katerim je voda izvirala in kateremu je bil poseben sveščenic varuh, ki se je samo z orehi preživiljal (Vita

*) Ideo per eum, qui dat herbas servituti, sicut has herbas N. et N. benedico † sanctifico † ad fugandos Daemones ad destruendum omne maleficium et ad annihilandum incantamentum ligamen etc.

s. Ottonis in Ludewig S. Ep. L. III. cap. 15. pag. 512.) — Tudi Valvasor omenja čudotvornega oreha na Kranjskem, katerega je ljudstvo v veliki časti imelo. Pri Rimljanih je bil oreh symbol veselja in zakona (Plin. Hist. nat. XV. 24) in nevesta je orehe med otroke metala gredé v sveto vežo h poroci, (primeri prislovico: meces projicere).

6. O reci utvi.

Reca, ôtva, utva je posebno vodni ptič; zato ime reca, utva = ante, ente, anat sansk. at—ant, ire, fluere; zato imena ruskih rek: Ut, jezera: Utovo, Utin itd. (primeri grško *υγροα* po Pottu, die Schwimmerin, Wasserbewohnerin). Ona je tedaj symbol vode; odtod povesti o zlatih utvah (recab), ktere po rajskem jezeru plavajo. O rajskem jezeru pravijo Slovenci, da je nekje daleč daleč na najvišji gori. Valovi jezera so svetli, kakor srebro, in po jezeru [se vozijo morske deklice (= Rusalke, Vile, bele žene, vodne žene). Na dnu rajskega jezera neki leži zlati ključ do nebeških vrat, do katerega le zlata utva more. Svoje dni je kmetič vlovil zlato utvo, prišedši do rajskega jezera skoz visoko goro, kamor so ga palečnjaki peljali. Hotel jo je ubiti, ali ona je spregovorila in rekla: Nič mi ne stori; prinesla ti bom iz dna jezera zlati ključ do nebeških vrat. Kakor obljubila, tako storila. Kmetič gre nazaj proti gori, ali vrata, skoz katere je menil nazaj, bile so zaprte. Moral je torej čez visoko goro plaziti. Ko je bil na voku (Bergspitz) gore, vzel je zlati ključ iz torbe in mislil je, da bi utegnul do nebes seči in vrata nebeške odpreti; ali na enkrat, ko ga proti nebu vzdigne, jelo je bliskati in grmeti; silen vihar ga unese in naenkrat je bil na trati pred svojim domom. Nič ni se mu zgodilo; zlata utva ga je na hrbtu zanesla skoz grom in blisk in hitro odletela, ko ga je bila natrato postavila.

Enake povesti imajo tudi Nemci o jezeru, ktero leži na „Glasbergu“ od: glizan, novomešk gleissen=scheinen; torej svetla gora; ni pa od Glas (steklo), kakor nekteri nemški jezikoslovci mislijo. Nemški „Glasberg“ je zlata gora slovenskih povesti. Ako je ključ po učenem Kuhnu symbol bliska, tako je zlata reca, utva podoba bele žene, Vile, boginje nebeške vlage, rodovitnega deževja; (primeri nemške Schwanenjungfrauen, ktere tudi niso drugega, kakor bele žene, nebeške vodne žene, dežo- in vlagonosne megle).

Sedaj zapopadamo, zakaj utvo, reco nahajamo med pridevki Radegostovimi; ona je symbol mokrote, vlage, in mokrota, združena s solnčno toploto, stvarja rodovitnost. Pri Serbijh je utva: „nekakva tica vodena; kažu, da je po trebuhu žuta kao zlato, i zato se svagda pjeva“: utva zlatokrila. Vuk (rječ s.) je v Besarabiji vidil divje rece, kterim so bile krila kot pozlačene, in misli, da so le-te utve narodnih pesem, kterih sedaj ni več v Serbiji najti.

Staroslovenski bi se utva glasila xtva ali z drugo pritiklino Antia. Ime Antia=Utia po gostem najdem na slovenskorimskih kamnih. Tudi pri Serbiih je bilo ime Utva, Utvija „Frauennamen“ omiljeno. Ante-Uta se vjemajo s staroindiškimi mythičnimi pticami Ati, močna oblika Anti.

Kos kritike.

Considerate omnia, et quae bonum tenete.

Kritike nam je treba, ali pravične ne sebične, kritike, ki ima krepko, nepremakljivo podlago. To velja še posebno o kritiki, ki graja slovnike, ki kvarijo dela pisateljev naših. Ni dosti, da je pretresovavec zveden slovničar, varovati se mora enostranosti in starega kopita. Kakor učenosti vedno napredujejo, tako se tudi jezik vedno lepša, žlahni in pili; zastarane pravila in izrazi se umikajo novim. Pa kaj bom delal obširen vvod, mar naj precej povem, kam merim. Sostavek „nekaj o stanji in potrebah našega slovstva“ (Gl. 1863. l. 1. str. 24) me je primoral, da sem napisal nekoliko vrstic, ki naj bi na kratko povedale, kaj se mi dozdeva v omenjenem spisu krivega. Pisatelju so naj bolj pri srcu germanizmi in tajiti se ne dá, da bi ne bilo težko, dodati jih še katero kôpo*). Pa preglejmo nekaj natančniše, kaj graja in denimo njegovo mnenje na rešeto. „Ne spomenjaj sebe ga“ si g. pis. ne more razjasniti. Tudi meni se taka godi, sodim pa, da se je vrinila ali tiskarska pomota, ali je pa pisatelj napek zapisal, ker v tej obliki stavek ne pomenja nič.

„Vagati svoje življenje“ se zdi g. presojevavcu napačno, vendar povedal ni, kaj bi mu bi'lo po vseči in s kom bi se dala zmota popraviti. Da ima beseda vagati samo pomen **) „abwägen“ ni dokazano in omenim tu samo domače, povsod znane prislovice: Kdor ne vaga, je brez blaga, kjer vagati gotovo ni = abwägen, ampak wagen. S tem pa ne zagovarjam besede vagati, ki je očitno ptujka, ampak le omenim, da moramo resno preudarjati, preden delamo v tacih stvaréh sklepe, ki nevedne zapeljujejo ter jim laž za resnico podajajo.

*) Kôpa pri nas na gorenskem Kranjskem pomenja štiri kake reči: kopa orehov, jabelk = štirje orehi, štiri jabelka.

**) Pomen je Begriff. Zaumen ne velja, še manj zaumek. Čul sem letos na lastno uho kmeta iz loških hribov: Ne vem, kakošne pomene ima ta
Pis,

Tudi za vajenega pisatelja je težko „wägen“ dobro izraziti. „Er hat sich zu viel gewagt“ rekel bi jaz: „Preveč si je upal, predrznil, preveč je hotel poskusiti, dasiravno ne tajim, da nisem pomena dosti zaznamoval.“

Pri tej priliki naj stvari omenim, ktere bi ne smeli nikdar prezreti. Dostikrat smo pri razsoji besed prenašli, in če le beseda količkaj po nemščini diši, vrzemo jo v smeti, in hajdi po drugo, novo v kovačnico. Mesto več izgledov le enega. „Gost“ bi marsikdo, ki le po sluhu sodi, znabiti rekel, da je nemška beseda: „Gast“. Ali to bi bila prehitra presoja. Beseda je latinske korenine in se opira na *hostis*, ktera beseda je, kakor nam Ciceron očitno spričuje, zaznamovala tudi *gosta*. Tudi staroslovenščina jo pozná v pomenu *hospes*, ξένος. Gostilnik, gostilnica, gostilničar so čisto naše besede; ravno tako gostiti se = epulari in gostiti, pogostiti *convivio excipere*. Zadnjo besedo imajo z nami vred tudi Rusi.

Iz tega lahko vsak povzame, da kratkómalo ni določeno, če ima slovenščina z nemščino kaj besed ene korenine, da jih je vzela prva drugi ali si jih izposodila. To določiti je stvar skrbnega jezikoznanca, kar je dostikrat težavno in sem ter tje celo nemogoče. Če pravi učeni prof. Miklosič v svojem „*Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum*“. Edit. II.“ omenivši besede *велѣдъ*, κάμηλος, *camelus* na koncu: „*Slavi a gothis habent*“, tako je to sad marljivega preiskovanja in primerjanja besede, v katerem jeziku ji je prva sled.

Dostikrat besede čisto nič ne popravimo, pre naredimo in prekrstimo jo pa le. Spet samo eden izgled za več. *Ursache* pravimo *vzrok*, kar je le per *methatesin* iz *Ursache* postalo. Denimo r pred z, in imamo nemško besedo in *corpore* pred seboj.

Druga slov. narečja imajo „pričina, povod, razlog“, vendar bi ne svetoval nobene, ker nobena pomena na tanko ne določi.

Naj se vrnem. Nov germanizem je kritikarju: „On ne pustí čakati na-se dolgo.“ On se samo nad tem spodtika, da je „auf sich“ na-se poslovenjeno, ali po mojih mislih je glavna napaka v besedici „lassen“, ki je tu napačno poslovenjena „pustiti“. Rekel bi pravilniše: „ne čakam ga dolgo, kmalu pride“ in „er lässt lange Zeit auf sich warten, „dolgo ga ni“.

Pisatelj trdi, da je „sveto rešno telo“ boljše kakor „sveto rešnje telo“ in sicer zató, ker je v Primorji in povsod po Kranjskem tako čul. Ko bi tako sodili, bili bi centralisti v slovniških zadevah. Ljudski govor dostikrat moti. Kdo bi se hotel ljudske izreke trdo prijeti, pisati bi moral „svet rešn tel“, ker tako govorijo Poljanci na gorenjskem Kranjskem. Opuščali bi po takem dalje tudi v nedoločivniku *i*, ker ga redkokrat kje izgovarjajo in več družik stvari. To bi bila huda kolobocija in to je, kar me sili, da se ustavim predlogu: „Piši, kakor govoriš“. Raje bi rekel: „Govori kakor pišeš“, če pišeš kniževno.

— Pisava rešno je ravno tako nápek, kakor prejšno, pogrešek, ki po

časopisih prav zelo gospodari. Ne bom se spuščal v obširno preiskavo v tej zadevi, raje zavrnem na Metelčico, ki izvrstno o tej reči podučava od strani 75—90 in kar tiče posebej našega izgleda str. 84. Metelkotu smemo in moramo verjeti, ker mu ni kmalu kdo spodbil, kar uči v svoji zlata vredni slovnici, in Levstikove besede, da Metelčice še nobena dosedanjih slovnice slovenskih dosegla ni, so popolnoma resnične. *) Le žalibog! da ima pri mladih ljudéh premalo veljave.

„Ustaviti se ukazu“ je pisatelju tudi germanizem. Radoveden sem, kako bi se dalo bolje reči: „Dem Befehle nicht Folge leisten“? Dolžen nam je ostal poprave. — Kritika, ki samo reže, pa ne zdravi, ne velja nič. Napake zapaziti in grajati, je nekaj ali ne vse. Presojevavčeva dolžnost je tudi povedati, kako naj se napaka popravi. Tako ravnanje ni boljše od onega, če učenik pogreške učenceve le podčrta, popravi jih pa ne. Res je, kar pravi Latinec: „Errandō discimus“ ali to ima veljavo samo tedaj, ko nas opomnijo na napake in nam pokažejo pot, po kateri nam je hoditi, da ne zagazimo v prejšnje slabosti. — Pisatelj bi bil moral tedaj učiti: „Zapasti smrti“ je kosmat germanizem, bolje bi bilo poginiti, kakor: der Armuth verfallen = obožati; dem Wahnsinn verfallen = obnoreti *) itd. Tudi „ko da bi z uma bil“ ni prav. Recimo raje: „ko da bi neumen bil.“ Ločiti moramo neumen in nespameten. Um je Verstand, pamet pa Vernunft. Tudi ljudstvo to loči. Znano je n. pr. da je rekel Prešernu brat, ko ga je nesrečnega vidil: „France! um imaš um, ali pameti ne.“

Čuden se mi je zdel predlog, da bi zavrgli stari jaz = ego, ker imamo jest.

Pisatelj ni pomislil, da več pomenov za eno besedo jezik bogati. Gibčen in bogat jezik pa je znamenje gibčnega in duševno bogato obdarovanega naroda. Po jeziku sodimo manjšo ali večjo izobraženost narodov. Bogat jezik je ogledalo bogatega dušnega stanja in izobraženosti (kulture) narodove, reven pa živa podoba siromašnega, zanemarjenega duševnega življenja.

Tudi v tem ne pritegnem pisatelju, da bi jez = ego ne bilo prav, ker je jez = Damm. Res da je jez = Damm, ali med e in e je velik razloček. Imamo (vsaj v izreki) nosni, topljeni in navadni e. V besedi jez = ego je e starosl. navadni e: v jez = Damm je pa starosl. a. Po tem takim bi se moralo zavreči tudi bodem, ero ali bodem, fodio; svet, sanctus, ali svet, mundus in več drugih besed, katerih mi ni treba naštevati. Res da v pisavi tega ne ločimo, kar bi morali, ali izreka nas opominja na tenki razloček. Ravnati bi se morali po staroslovenščini, ki izvrstno razločuje, kar sedaj že po

*) Zato željno pričakujemo nove „slovenske slovnice“, ki jo g. Levstik izdeluje in ktera bo obširno in temeljito razlagala pravila našega jezika. Vred.

**) Po Metelkotu je náríti = verlustig werden; namreč pri trapežu pameti.

nemarnosti enako postalo. Dokler ne bomo tega ločili, abeceda naša je pomankljiva.

Kar tiče dovršivnih in nedovršivnih glagolov, trudil bi se zastoj kaj posebnega povedati; zavrnem tedaj na izvrstno knjigo: „Beitrag zum Studium des slaw. Zeitwortes“ itd., ktero je na učeni in kritični podlagi, zraven pa prav umevno spisal naš J. Navratil.

Tudi v tem sva si s pisateljem navskriž, kar zadeva nekterih ptujk v našem jeziku. Besedam iz klasičnih jezikov vzetih, se še noben jezik ni ubranil in se ne bo. Bilo bi pa tudi čisto odveč. Pisatelj prša: „Kje ali kdaj se je nek učilo naše ljudstvo latinskega?“ Poglejte na nemščino; tudi nemški kmet se ni učil latinščine, vendar imajo Nemci že svoje slovarje za ptuje besede, katerih imajo že čez dvajset tisoč! Vendar tudi tukaj nam je ločiti med ptujko in ptujko. Ker bi bilo preobširno se dalje spuščati v to, priobčil bom v posebnem članku svoje misli. Ravno pri besedah, novo narejenih moramo prav pazljivi biti, da se ne naseje preveč ljulike v naš mili blagoglasni jezik. Že Prešern se je ustavljal nepotrebnemu puriziranju in o novi pisarii šaljivo tako-le piše:

Učenec.

Od grških, od latinskih so pisarjev

Dobili starši učenost v deželo,

In ž njo besede ptuje; — razodeni,

Al' saj se bode teh poslužit' smelo?

Pisar.

„Bog tega varij! po nobeni ceni,

Jezika naš'ga z njimi ne ognusi.“

Toliko naj bo za zdaj dosti, v posebnem članku obširniše.

Mesto duh slovenskega jezika bi se moralo pisati: posebnost, narav, svojina, pravi pisatelj. Rekel bi: posebnost je dobro, ali duh v tem pomenu ni slabše; rabi eno ali drugo, kakor ti je všeč. Tudi v tem smo si čisto v rodu z drugimi slovanskimi narečji.

V stavku: „Debel sneg je padel, ki je polomil vse drevjo, ki je vedno zeleno“, kara pisatelj skladnjo in svetuje naj bi se raje pisalo: „Debel sneg je padel, ki je polomil vse drevje, ki je vedno zeleno“. Ne tajim, da je zadnje nekoliko boljše, vendar je presneto trdo za tó, ker dvakratni „ki je“ lepoglasje hudo kazí. Tudi to je neslovensko. Pa recimo: „Debel sneg je padel in je polomil vedno zeleno drevje.“

Dospel sem h koncu malega pretreska. Dodam mu samo še prošnjo, da ne bodimo sebični, ampak da se vadimo od mož, ki so v tacih rečéh veljavni. Kritike se tudi jaz ne branim, ker ljubim napredek, ktereга brez kritike ni, ali branim se je, če nepotrebno kvari in graja, kar graje vredno ni. Brez zamere! Gr. Krek.

Хрвашко-србско берило.

Братинска љубав.

Nuder jednom, perce moje,
Odkrij ljubav, koju gojim
Do Slovenac, bratje svoje, —
Ali da ćeš pravo, dvojim.

Kak bi moglo, kad mi oko
Siplje suze žalostnice,
Kad zamislim se duboko
Prešernove u pjesmice!

Kak bi moglo, kad mi gori
Srdce i sva uda tela,
Sve ti mi se ori, bori
Veseloga štitjuć djela.

U Lošinjju 21. siečnja 1863.

Kak bi moglo, kad mi duša
Bježi, sve do neba leti,
Mneć glas Božji da tad sluša,
„Naprej“ kada čuje peti.

A kad motrim, kako mnozi
Zlatne i mile vezu niti,
Snjuć temelj bratskoj slozi,
Tko će ljubav tu odkriti?

Nemoš, perce, ne kazati,
Štono slavsko srdce čuti,
Kad se s bratom opet brati,
Nisi kadro . . . pusti, šuti!

J. Gržetić Krasanin.

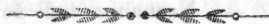
Sv. Ćiril priprošnik.

(Pesem svobodno poslovenjena iz knjige: Sebrané básnie Fr. Sušila v Brnie
1862 na stranie 137.)

Ангель из небес леті,
В пести огньен меч держи;
Светі Ćиріл среча га,
В вратах небес впраша га:
Не замер', да впрашам те,
Камо си наставіл се?
„На черну земљу полетим,
Злобне казноват хітім.“
Что се тамо зла годі,
Да се тако ті муді?
„Славјанін там зло греші,
Їџлі свѣт над нѣм крічі,
Брат од брата одврача се,
За тудьинці хліні се,
Вганья с браті рад препір,

За сваки мак подіра мір,
За Славјана ні му мар:
Тудьін му буді господар!“
Бојжі посел верні се,
Лехко в том ні істине;
Да само су совражнікі
Лажно га потворілі.
„Да! неслогој он греші,
Всакі враг се му смејі.“
Їріл је меѣ іме,
Те род мѣѣ Бог зручіл је,
просіт чу господ-бога,
Да јім свету слогу да:
Славјан к Славјану буде стал,
Бог буде јім побѣду дал.

Posl. Matija Majar.

Besednik.

Na Dunaji mesca prosenca ☉. — V začetku vsacega leta si gotovo kaj dobrega voščimo. Pravi Slovenci pa tudi ne pozabijo si zastran slovenščine, slov. narodnosti kaj voščiti in veseli me, da smem in morem priznati, da njihove želje niso „pia desideria“, ampak da se močno povsod prizadevajo, želje in dobre namene kolikor mogoče spolniti in djansko pokazati, da se ne govori in želi samo, temoč da se tudi po zmožnosti dela. Res veliko se je že tudi te leta storilo, mnogo mnogo se jih je spomnilo zopet svojega rodú, neslani nemškutarji in drugi zaničevavci in zatiravci svetega domačega prava so se umanjšali in se še umanjšujejo, ker zgubili so podstave in njihove blodbe je tudi solnce svobode razpršilo. Ne gre jim več pri belem dnevu slepe miši loviti! — Na književnem polji se ne manjka krepkih delavcev, ki kažejo, da niso več novinci; le to je želeti, da bi več podpore bodi si duševne in telesne dobivali, da bi se nam obudili „mecenati“ na vse strani, ker združena moč tudi tukaj veliko premore, kar mi pa ni treba z mnogo besedami dokazovati. Tako je bilo v vseh časih in pri vseh izobraženih narodih v navadi in — težko je človeku pri srcu, ko vidi ali čuje, da se tam pa tam v tej zadevi kaj napčnega ali ravno nasprotnega godi. Omenim tu lahko ranjcega Reseljna, ki je med drugim tudi vrtelo ali vijak za ladije iznašel, in si že s tem slavno nepozabljivo ime za vse čase pridobil. Toda kako so ž njim ravnali? — Ker bi lahko predeleč zašel, molčim raji o tem in hočem le opomniti, da je tako preganjanje če ne krivo, vendarle zdaj — smešno! Res so mu že postavili spominek, ki je bil 18. t. m. tukaj odkrit, ali ta spominek ne slavi skoraj bi rekel toliko umetnika, kolikor je on na sramoto njegovim preganjačem, ker imajo zdaj moža zmiraj lahko pred očmi. Ali velika čast je sploh za meščane, ker je mož iz njihovega stanú toliko čast dosegel, da so mu koj po smrti, prvemu kar se dozda pomni, spominek na očitnem kraju postavili, ter ga tolikanj slavili, kar se je dozda le zgodilo imenitnim osebam iz tako imenovanega „žlahtnega stanú“. — Naj omenim tudi še, da novi časnik „Naprej“ zlo dopada, posebno kar se jezika tiče, ne toliko pa, da izhaja le dvakrat na teden. Ali to se vé da se ne more na enkrat zgoditi: počasi pravijo, se tudi daleč pride. Ko previdijo vsi potrebo časništva, gotovo mu bo mogoče, v veči obliki in tudi večkrat izhajati. — Naznamim tudi še dragim Slovencem, da smo 1. t. m. pokopali dovršenega modroslovca Joža Šavsza iz Kranjskega domá, in ga s tem ob enem vsem znancem in prijateljem v po-

božni spomin priporočam. — Cena nedavno v Novicah naznanjene knjige „o srbskih spomenikih“, ki jo je izdal g. Kanic, je 25 fl. tukaj v Beču. Dobiva se tudi srbski prevod od g. Sandića. — Čuje se za gotovo, da pride g. dr. Klun za šolskega nadzornika v Trst in nadjamo se, da ga bodo, ker je mož, kakor ga današnji čas terja, vsi z veseljem sprejeli.

Lexicon palaoslovenico-graeco-latinum. Edidit Fr. Miklosich. Fasciculus II. pag. 193—384. Vindobonae G. Braumüller 1863. 3 gld. — Pod tem naslovom je ravno kar zagledal beli dan drugi snopič izvrstnega Miklosičevega „staroslovenskega slovnika“, ki mu ga ni para, kar se tiče natančnosti in zanesljivosti, v nobenem slovanskem narečju. Vsaka vrstica tega imenitnega dela nam jasno spričuje, kakó marljivo in zvestó je iskal besedi po raznih staroslovenskih spomenikih, da si je nabral toliko bogastvo samočistega blaga. Prebiraje to delo, ne veš, ali bi se bolj čudil pisateljevi marljivosti in natančnosti, ali njegovi učenosti, s katero razlaga posamezne besede, primerjaje jih zdanjim slovanskim narečjem in drugim starejim in novejim jezikom. Živo priporočamo to mojstrovsko delo vsem slovanskim jezikoslovcem, katerim bodi z drugimi deli našega preslavnega rojaka vred vodilo v vseh jezikoslovnih preiskavah.

Krajobraz trojedne kraljevine dalmatinsko-hrvaško-slavonske itd. — Pod tem naslovom prihaja v Zagrebu na svitlo velik zemljovid gori imenovanih dežel s sosednimi pokrajinami od g. Fr. Kružića, zemljomera zagrebške županije, ki je tudi od naše strani vse podpore vreden. Celi zemljovid bo obsegal devet listov (vsak list 27“ širok, 19“ pa visok); trije so že prišli na svitlo in so prav krasno izdelani. Naročnina za barvani iztis celega dela, to je, za vseh 9 listov, iznaša 7 gld. 20 kr., tako da vsak posamesni list na 80 kr. pride, kateri denar se o prejemi vsacega lista plačuje. — Upati je, da se najde na to krasno, mil. gg. vladiki J. J. Strosmajerju posvečeno delo tudi med Slovenci dosti naročnikov; kdor si ga želi, naj se obrne na ravnost v Zagreb (visoka ulica br. 156) ali pa naj se oglasi tekočega mesca pri vredništvu „slov. Glasnika“, ki bo radovoljno nabiralo naročnike za Gorotan in razpošljalo naročene iztise.

Družbina darila. Dne 26. junija m. l. je razpisala družba sv. Mohora treje daril za najboljše slovstvene izdelke. Prvo darilo (100 fl.) se je prisodilo, kakor je že znano, izvirni pripovedki iz francoske vojske proti Rusom: Življenje treh kranjskih bratov francoskih soldatov, ki jo je spisal g. J. Cigler, fajmošter v Višnjigori. — Za drugo in tretjo darilo (30 fl.) je došlo do novega leta za vsako po dvoje izvirnih, in za tretje tudi eden poslovenjen sestavek. Drugo darilo je prisodil družbin odbor v seji 29. jan. zgodovinski črtici „Cerkvica sv. Mohora na Tominskih pečinah“, ki jo je spisal g. F. J. Kaffol, tretje pa natoroznanskemu spisu „Od kod izvirajo gliste in kako se spreminjajo“, ki ga je spisal g. prof. Fr. Erjavec. Darila za tekoče leto se v kratkem razpišejo.

Cvetje. Te dni se razpošlje poslednji (9.) vezek lanskega leta, ki obsega na 7 polah konec „Ksenofontovih spominkov“ in z njim vred tudi 1. vezek letašnjega Cvetja, ki obsega Krekovo epično pesem v treh spevih „Na sv. večer o polnoči“ in pa začetek „Virgiljevega poljedelstva“, ki ga je prestavil in razložil rajni g. Dr. J. Šubic. Upati je, da se oglasi letos nekaj več prejemnikov kakor lani; doslej se jih je oglasilo 87, ki ga po pošti prejemajo, 55 iz mariborske, 52 iz novomeške in 32 iz celjske gimnazije, pa 40 iz ljubljanskega semenišča. Tudi iz mariborskega in goriškega semenišča je slišati, da jih bo če ne več vsaj toliko kakor lani (po 32—35). Kdor želi po „Cvetji“ kako izvirno ali prestavljeno delo na svitlo dati, naj se obrne do Glasnikovega vredništva. Za vsak vezek se plačuje gg. pisateljem po 30—40 gld. za izvirna dela, 24—30 gld. pa za prestave. — Naročila na Cvetje prejemajo tudi knjigarji: Leon in Liegel v Celovcu, Lercher in Giontini v Ljubljani, Sohar v Gorici, Schimpf v Trstu, Geiger v Celju, Lejrer v Mariboru, Vepustek in Tandler v novem mestu, Hesse v Gradcu in Gorišek (L. Grunū) na Dunaji. Po bukvarnicah bo veljal vsak vezek letašnjega Cvetja 32 kr. — 9. vezek pa, ker je večji, 36 kr.

Naznanilo.

Izmed treh naprošenih gg. razsojevavcev sta dva izrekla, da izmed povesti, v lanskem tečaju tiskanih, nobena ni vredna že tretjokrat razpisanega darila po 38 gold. Prosimo tedaj gg. darovavcev, da nam naznanijo, kaj se ima zgoditi z omenjenim denarjem: ali naj se na novo kot darilo razpiše ali pa naj se zanj nakupi 50 iztisov izvrstne Cegnarjeve prestave „Viljema Tella“ in se ti razdelé med dijaško mladino po slovenskih gimnazijah? — Čez mesec dni bolan moram čast. gg. prejemnike moje „slovenske slovnice“ za odpuščanje prositi, da se bo izdava 2. oddelka za kaka dva mesca zapoznila. — Pri zlaganji 2. polpole „staroslovenske slovnice“ se je pokazalo, da ima tiskar premalo cirilskih pismen; treba je bilo po novih v Prago pisati. Brž ko dojdejo, prične se sopet dalje natiskovanje in prilaganje omenjene slovnice k Glasniku.

A. J.

Listnica.

Novim naročnikom moremo še z vsemi letašnjimi listi postreči (naročnina 3 fl. za celo leto). — G. M. v Pt. Za prvence se nam ne zdi pripravna. — G. L. U. v K. g. Omenjeni zdravnik je v Celovcu. — G. Fr. S. v L. Dobiti se še morejo Glasnika 1. 2. 3. 4. in 6. vezek a po 1 fl. in lanski tečaj po 2 fl. — G. J. V. v L. Prihodnjic. — G. P. T. v M. Kmalo pismeno. — G. J. G. v M. Nekaj prihodnjic. — G. M. V. v V. Za ta pot prepozno. — G. J. G. v L. Prosimo večkrat kaj enacega, posebno narodskega v vezani ali nevezani besedi.

Natisnil Janez Leon v Celovcu.